

Tomasz Lesiów, Beata Zeler

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

CZYNNIKI DETERMINUJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ WYBRANEGO GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNEGO

1. Wstęp

Agroturystyka to turystyka związana z wsią, która polega nie tyle na zwiedzaniu, co doświadczeniu miejsca pobytu w gospodarstwie rolnym i jego otoczeniu. Jest to organizowanie pobytu turystów przez rodzinę rolniczą we własnym gospodarstwie rolnym. Oferta agroturystyczna obejmuje zakwaterowanie, które może być połączone z całodobowym wyżywieniem lub możliwością zakupu świeżych produktów z gospodarstwa do samodzielnego przyrządzania posiłków [Świetlikowska 2002, s. 23]. Obok wypoczynku połączonego z obserwacją i uczestnictwem w codziennych zajęciach życia wiejskiego, istnieje także możliwość korzystania z atrakcji, np. jazdy konnej, kuligów, nauki wikliniarstwa, ceramiki, zielarstwa, przygotowania dań kuchni regionalnej, tańca i śpiewu ludowego, wędkowania, myślistwa, zbierania i suszenia ziół, owoców i grzybów.

Konsument oferty agroturystycznej poznaje krajobraz, kulturę, tradycje mieszkańców wsi oraz uczestniczy w miejscowych formach zabawy, rozrywki i świętowania. Przejawia się to m.in. w czynnym udziale w obchodach świąt kościelnych, w festynach, dożynkach, imprezach kulturalnych czy też uroczystościach rodzinnych. Turysta na wsi staje się kimś rozpoznawalnym, zatracą swoją anonimowość typową dla życia wielkomiejskiego czy w trakcie urlopu np. w zatłoczonym kurorcie [Wybrane aspekty... 2004, s. 76-93]. Turystyka wiejska, realizując zadania wypoczynkowe, zdrowotne i poznawcze, zachęca równocześnie gości do czynnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej oraz do osobistego kontaktu z mieszkańcami wsi [Tykarz 2003, s. 12].

Celem pracy jest próba wskazania uwarunkowań mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie i sukces gospodarstwa agroturystycznego. Posłużono się przykładem wzorcowego gospodarstwa w powiecie oleskim w woj. opolskim.

2. Materiał i metody

Badania wykonano w 2004 r. Podstawą obserwacji było funkcjonowanie gospodarstwa państwa XY. Przeprowadzono także badania ankietowe w pięciu gospodarstwach agroturystycznych. Trzydziestu pięciu gości odpowiedziało na pytania dotyczące wieku, płci, wykształcenia, miejsca zamieszkania oraz dlaczego przyjeżdżają na wieś, czego oczekują, co przynosi im zadowolenie i w jaki sposób pozyskali informacje o wybranym gospodarstwie.

3. Agroturystyka jako stymulator rozwoju wsi

W Polsce na ok. 2 mln 300 tys. wiejskich gospodarstw domowych, blisko 1/3 (ponad 700 tys.) wyposażona jest w obszerne domy. Często przy niewielkich nakładach gospodarstwa te mogłyby pełnić funkcje recepcyjno-turystyczne i poprzez ich „uprodukcyjnienie” mogłyby dostarczać dodatkowych dochodów właścicielom. Obecnie agroturystyka jest dla przeludnionej wsi o wysokim poziomie bezrobocia realną alternatywą na stworzenie nowego rynku pracy i źródła dochodów dla jej mieszkańców oraz podniesienia ogólnego poziomu życia [Tykarz 2003, s. 12]. Przyczynia się nie tylko do wzrostu dochodów samego rolnika świadczącego usługi, ale także wpływa na rozwój pokrewnych gałęzi z tym związanych, jak handel, przetwórstwo i gastronomia, a tym samym tworzy nowe miejsca pracy i utrzymuje istniejące [Duczkowska-Małysz 2000, s. 5-11]. Działalność agroturystyczna usprawnia i podtrzymuje funkcjonowanie gospodarstwa rolnego oraz powoduje zmiany w tradycyjnej strukturze produkcji, zwłaszcza ekologicznej, dostosowując ją do potrzeb turystów, co umożliwia rolnikowi zwiększenie produkcji i zachęca do podwyższenia jej jakości.

Obok niekwestionowanego aspektu ekonomicznego agroturystyka zwiększa dbałość o ochronę krajobrazu i środowiska naturalnego oraz ma wpływ na zmianę modelu i standardu życia ludności wiejskiej na taki, który umiejętnie łączy zachowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego z nowoczesnością, i w jej efekcie na poszerzenie horyzontów myślowych mieszkańców wsi, podniesienie świadomości ekologicznej czy uczenie się sprawności organizacyjnej [Duczkowska-Małysz 2000, s. 9-11]. Dlatego rozwój usług agroturystycznych może korzystnie wpłynąć na estetykę regionu, rozbudowę infrastruktury wsi, polepszenie sytuacji finansowej rolników, zdobywanie nowych doświadczeń i kwalifikacji, rozwój rzemiosła i usług w regionie [Zaręba 2000, s. 224-227]

4. Walory przyrodnicze i pozaprzyrodnicze powiatu oleskiego

Cechą charakterystyczną oleskiego krajobrazu są lasy z unikatowymi kompleksami starodrzewia, rozlewiska rzek i stawy bogate w ptactwo wodne, głązy narzutowe i wydmy. Wśród zabytków architektury najcenniejsze są drewniane obiekty

sakralne, murowane kościoły, zespoły urbanistyczne rynku z kamieniczkami i ratuszem oraz kompleksy pałacowe. W wielu miejscowościach występują liczne stanowiska archeologiczne.

Do atrakcji turystycznych można zaliczyć także: zbiornik wodny na rzece Prośna, kolej wąskotorową na trasie Wieluń-Praszka-Olesno oraz tradycyjnie pracującą cegielnię w Faustiance. Sporym plusem dla rozwoju turystyki w powiecie jest brak dużych ośrodków przemysłowych stwarzających niebezpieczeństwo zanieczyszczenia środowiska. Gęsta sieć komunikacyjna, oznakowane szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe umożliwiają dotarcie do każdego godnego zwiedzenia zakątka tego powiatu. Czyste i zadbane wsie są atrakcyjne ze względu na bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe, ciekawy folklor i tradycyjną gościnność.

5. Charakterystyka wybranego przedsiębiorstwa agroturystycznego

Gospodarstwo XY zlokalizowane jest w miejscowości Kolonia Biskupia. Do dyspozycji gości są dwa domy z pokojami 2-, 3- i 4-osobowymi oraz pole namiotowe. Pokoje są atrakcyjnie urządzone, a wyposażenie nawiązuje do tradycji wiejskiej. Standardem jest łazienka, ubikacja oraz kuchnia z pełnym wyposażeniem i z bieżącą wodą. Dom otoczony jest ogrodem, w którym urządzono kąćki wypoczynkowe oraz wyznaczono miejsce do grillowania. Do dyspozycji są rowery, w sąsiadującym gospodarstwie konie, można zatem także spędzić czas w siodle. Do wędkowania służy odległy o ok. 3,5 km zalew wodny, a okoliczne lasy zachęcają do zbierania grzybów i jagód.

Istotna jest świadomość zagrożeń dla środowiska wynikających ze wzmożonego napływu turystów na wieś. Agroturystyka jako działalność gospodarcza przyczynia się do eksploatacji środowiska, dlatego ważna jest coraz większa świadomość ekologiczna organizatorów wypoczynku na wsi, idąca w kierunku ochrony walorów naturalnych regionu, do których należą: czysta woda, czyste powietrze, cisza, zieleń oraz ekologiczna żywność. Do nowych sposobów przeciwdziałania negatywnym zjawiskom towarzyszącym agroturystyce zalicza się takie jak: ochrona różnorodności biologicznej, która nierozzerwalnie związana jest z utrzymaniem tak cennej szaty roślinnej i fauny; ograniczanie zabudowy turystycznej na otwartych jeszcze przestrzeniach w celu ochrony krajobrazu, bez którego naturalnych cech region turystyczny traci znacznie na atrakcyjności, oraz ochrona przed zanieczyszczeniem naturalnych akwenów, które poza funkcjami ekologicznymi mają wielkie znaczenie dla utrzymania naturalnych kąpielisk rekreacyjnych [Bell i in. 2004, s. 17-19]. Ważną rolę odgrywa też budowanie lokalnych oczyszczalni ścieków, kanalizacji i składowiska odpadów [Zrównoważony rozwój... 2000, s. 11-13].

Państwo XY poczynili pewne zabiegi w kierunku ochrony środowiska. Działalność agroturystyczną rozpoczęto od poprawy warunków mieszkaniowych oraz sanitarno-higienicznych zarówno domu mieszkalnego, pomieszczeń inwentarskich, jak i całego otoczenia. Pomieszczenia inwentarskie są czyste, wybielone, odpowiednio wentylowane i oświetlone oraz mają sprawną kanalizację. Urządzenia do doju, przerabiania i przechowywania mleka są dokładnie myte i dezynfekowane. Na podwórzu utwardzono ścieżki, urządzono trawniki, maszyny rolnicze umieszczono pod wiatami, wykonano oddzielne wybiegi dla zwierząt. Gospodarze zdają sobie sprawę, że utrzymanie higieny w gospodarstwie jest podstawą sukcesu w prowadzeniu działalności agroturystycznej [Rudnicka 1999, s. 28-29].

W gospodarstwie segreguje się odpady do osobnych pojemników, co zmniejsza masę i objętość odpadów wywożonych na składowisko. Problem ścieków rozwiązuje przydomowa ekologiczna oczyszczalnia ścieków EKOPAM – 1B.

Norma środowiskowa ISO 14001 nie uwzględnia wprawdzie aspektów tzw. psychologii środowiskowej, ale warto je zasygnalizować, bo mają one duży wpływ na osiągnięcie sukcesu przez gospodarstwo agroturystyczne, zostały też uwzględnione w omawianym gospodarstwie. Problemy środowiskowe będące wynikiem działań ludzkich, np. zanieczyszczenie powietrza, hałas, wysoki poziom zagęszczenia, mogą prowadzić do chorób, stresu, negatywnych stanów uczuciowych i nadmiernego pobudzenia fizjologicznego [Bell i in. 2004, s. 382]. Przebywanie w środowisku regeneracyjnym (bliskość natury, poczucie bezpieczeństwa i komfortu, przebywanie z rodziną) wywołuje reakcje odnowy fizycznej i psychicznej. Agroturystyka, stwarzając wczasowiczom warunki kontaktu z przyrodą, czystym powietrzem, możliwości spożywania ekologicznej żywności, pozwala na redukcję stresu psychicznego, agresji oraz regenerację sił i zdrowia. Dlatego gospodarze starają się dopełnić ze swojej strony wszelkich starań w tym zakresie.

Ważne jest również przestrzeganie zasad systemu HACCP. W gospodarstwie korzysta się z przydatnej do spożycia wody wodociągowej. Transport oraz przechowywanie produktów gwarantuje ich świeżość i jakość. Ponieważ gospodarze przygotowują posiłki, posiadają stosowną książkę kontroli sanitarnej udostępnianej organom kontrolnym służb sanitarnych.

W zapewnieniu bezpieczeństwa zdrowotnego żywności istotne są działania zapobiegające potencjalnym zagrożeniom chemicznym, fizycznym i biologicznym oferowanej turystom żywności. Przestrzeganie higieny jest realizowane na każdym etapie przygotowania posiłków, począwszy od surowców, poprzez półprodukty oraz gotowe potrawy. Osoby mające kontakt z żywnością posiadają ważne badania lekarskie i są zobowiązane do utrzymania czystości osobistej oraz rygorystycznego zachowania porządku i czystości wszystkiego, co znajduje się w otoczeniu miejsca, w którym sporządza się i spożywa posiłki. Gospodarze znają obowiązujące przepisy prawne w dziedzinie higieny żywności i żywienia ujęte w Ustawie z dnia 11 maja 2001 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (DzU nr 63, poz. 634).

6. Propozycja usprawnień w gospodarstwach agroturystycznych powiatu oleskiego

W odpowiedzi na zawarte w ankiecie pytania jako główne przyczyny przyjazdu na wieś wymieniano możliwość spożywania żywności ekologicznej, wypoczynku w gronie najbliższych, umiarkowane ceny, konkurencyjne w porównaniu z innymi ofertami wczasów oraz życzliwość i serdeczność gospodarzy. Podkreślano znaczenie bliskości lasu, możliwości korzystania ze ścieżek rowerowych, wędkowania, nauki jazdy konnej, uprawiania sportów, organizowania ogniska z pieczeniem kiełbasek, gry w kręgle czy tenisa stołowego. Przy czym wskazano na niedoskonałość reklamy i trudności w pozyskiwaniu informacji ofertowej.

Wyniki ankiety pozwoliły na sformułowanie propozycji doskonalenia bazy noclegowo-wypoczynkowej oraz jakości oferowanych usług. Dotyczyły one m.in. rozbudowy placu zabaw dla dzieci, lepszego przystosowania obiektu mieszkalnego do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, zapewnienia niezawodnej pomocy medycznej, możliwości przygotowywania posiłków dietetycznych, indywidualnego podejścia do klienta.

7. Podsumowanie

Osoby prowadzące działalność agroturystyczną muszą się cechować różnorodnymi umiejętnościami: znajomością prawa, zidentyfikowania krytycznych punktów związanych ze środowiskiem (oczyszczalnia ścieków), z zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego oferowanych posiłków (odpowiednie surowce, czystość i higiena przygotowywania posiłków) i zapewnieniem bezpieczeństwa turystom (drogi ewakuacyjne, rozmieszczenie sprzętu gospodarskiego, kontakt ze zwierzętami). Powinny też umieć prawidłowo analizować rynek, podejmować działania inwestycyjne i marketingowe czy radzić sobie z konkurencją, ponadto wykazywać się umiejętnościami społecznymi oraz kreatywnością w działaniach i w doskonaleniu swoich usług. Muszą też przewidzieć i być przygotowanym na zagrożenia w przypadku katastrofy ekologicznej (oczyszczalnia ścieków), pożaru, choroby i wypadku (szybka i skuteczna pomoc straży pożarnej oraz służb medycznych), jak też choroby zwierząt (pomoc weterynaryjna), mając na względzie przede wszystkim dobro klienta. Dokonywanie modernizacji i podnoszenie jakości świadczonych usług wymaga też współpracy z władzami samorządowymi, a w zakresie reklamy i promocji – z innymi gospodarstwami agroturystycznymi.

Literatura

- Bell P., Greene T., Fisher J., Bum A., *Psychologia środowiskowa*, GWP, Gdańsk 2004.
- Duczkowska-Małysz K., *Agroturystyka jako źródło alternatywnego zarobkowania w rolnictwie*, MPiPS, Warszawa 2000.
- Rudnicka A., *Stan sanitarny gospodarstw agroturystycznych na Dolnym Śląsku*, „Aura” 1999 nr 7-8.
- Świetlikowska U., *Agroturystyka*, SGGW, Warszawa 2002.
- Tykarz E., *Agroturystyka czyli mieszcuchy na wsi*, „Aura” 2003 nr 4.
- Wybrane aspekty obsługi ruchu turystycznego*, red. B. Meyer, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.
- Zaręba D., *Ekoturystyka*, PWN, Warszawa 2000.
- Zrównoważony rozwój turystyki wiejskiej – idee, działania i efekty*, red. M. Marks, K. Młynarczyk, M. Marks, ODR, Kraków 2000.

FACTORS AFFECTING COMPETITION OF THE SELECTED AGRITOURISM FARM

Summary

The aim of the paper is to present a number of conditioning which have influence on the proper functioning and success in agritourism farm. To be the most successful in their operations in agricultural tourism farmers have to share a set of important qualifications: an outgoing personality that enjoys interacting with the public, a property that is attractive and organized, a product (activity based, object, or service) that people desire, marketing ability, the knowledge of law regulations concerning ecology, food safety and people security. Important is also cooperation with a local community in the process of new investments and improving the quality of offered services as well as with other farmers in the area of advertisement and promotion.